

Nieuwbouw aardgasvrij

26 juni 2018

Inleiding

Aanleiding

De wettelijke verplichting voor netbeheerders om nieuwbouw(woningen en utiliteitsgebouwen¹) desgevraagd aan te sluiten op het aardgasnet komt per 1 juli 2018 te vervallen. Dit wordt geregeld met het wetsvoorstel Voortgang Energietransitie. Met dat wetsvoorstel wordt beoogd bestaande belemmeringen voor de energietransitie weg te nemen en hiermee de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet toekomstbestendig te maken. Het wetsvoorstel is op 30 januari 2018 aangenomen door de Tweede Kamer en op 3 april door de Eerste Kamer. Op 9 april is het gepubliceerd in het Staatsblad². De wet (in ieder geval het voor nieuwbouw relevante deel van de wet) treedt op 1 juli 2018 in werking³.

Veel plannen voor nieuwbouw(woningen en utiliteitsgebouwen) zitten echter al in de pijplijn. In het wetsvoorstel is opgenomen dat de wet niet van toepassing is op verzoeken voor een aardgasaansluiting voor een bouwwerk waarvoor de aanvraag voor een vergunning is ingediend voor de inwerkingtreding van de wet. Het is echter wenselijk om in voorbereiding zijnde projecten of reeds vergunde projecten mét aardgasaansluitingen aan te passen naar aardgasvrije nieuwbouw. Zo worden maatschappelijke meerkosten - van het later aanpassen van deze gebouwen - vermeden. Gebouwen die met een CO₂ arme bron worden verwarmd, dragen immers bij aan de 49% CO₂-reductieopgave in 2030. Zo maken we de uitdaging in aantal gebouwen die na oplevering aardgasvrij gemaakt moeten worden zo klein mogelijk.

Doel

Het doel is om afspraken te maken over hoe zoveel mogelijk van deze reeds geplande woningen / gebouwen aardgasvrij gebouwd kan worden. Kunnen we een regeling ontwerpen met afspraken die partijen in staat stellen om in voorbereiding zijnde projecten of reeds vergunde projecten mét aardgasaansluitingen alsnog aardgasvrij te realiseren? Momenteel wordt circa 55%⁴ van de woningen in de aanbouw-, vergunnings- en verkoopfase vrijwel⁵ aardgasvrij gerealiseerd.

Wet Voortgang Energietransitie: aardgasaansluitplicht geschrapt, tenzij

In de wet Voortgang Energietransitie is per 1 juli 2018 de aansluitverplichting voor nieuwbouw geschrapt, tenzij het college van burgemeester en wethouders het gebied aanwijst als gebied waar aansluiting op het aardgastransportnet strikt noodzakelijk is.⁶ Bij ministeriële regeling worden hiertoe nadere regels gesteld.

Het schrappen van de aansluitverplichting voor nieuwbouw is niet van toepassing op verzoeken om een aansluiting waarvoor al een omgevingsvergunning is aangevraagd.⁷ Nieuwbouw die reeds in de pijplijn zit, kan dus – ook na het inwerking treden van de wet VET - worden aangesloten op aardgas.

¹ Het gaat om een aardgasaansluiting met een doorlaatwaarde van ten hoogste 40 m³(n) per uur.

² Staatsblad 2018 nr. 109: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2018-109>

³ Staatsblad 2018 nr. 129: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2018-129>

⁴ Bron: Bouwtrend (april 2018) Cijfers van woningen met een aardgasaansluiting.

⁵ Het gaat hierbij om woningen met een aardgasaansluiting die alleen dient voor de bijverwarming en/of warmtapwater. Het aardgasverbruik voor deze woningen is beperkt (in sommige gevallen slechts enkele m³ aardgas per jaar).

⁶ Staatsblad 2018 nr. 109 p22: artikel II, onderdeel N, lid 7a

⁷ Staatsblad 2018 nr. 109 p34: artikel XVa, lid 1

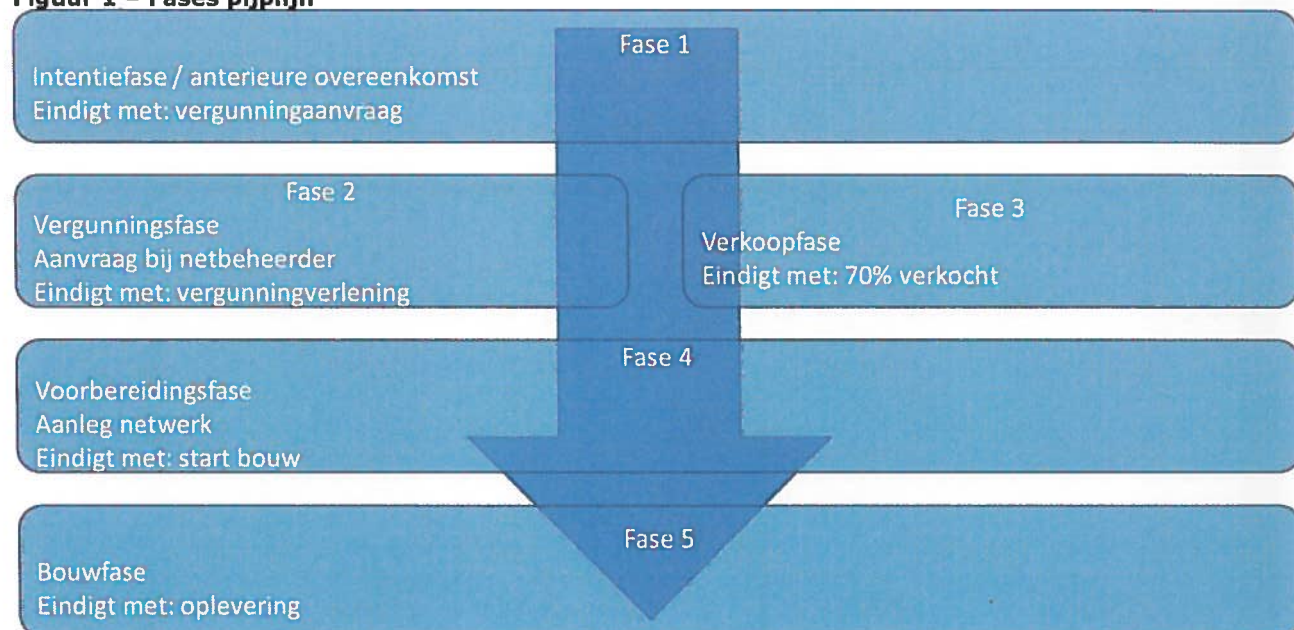
In het Bouwbesluit 2012 (artikel 6.10 lid 2) staat ook een bepaling over aansluiting op het aardgasnet. Daarom wordt het Bouwbesluit ook aangepast. Het kabinet streeft naar inwerkingtreding per 1 juli 2018.

Afspraken

Fases bouwprojecten in pijplijn

De mogelijkheden en benodigde acties om nieuwbouw alsnog aardgasvrij te realiseren, hangen samen met de fase waarin een bouwproject zich bevindt. Onderstaande indeling in de fases in de pijplijn dient als basis voor het in beeld brengen van de mogelijkheden en belemmeringen voor omschakelen naar aardgasvrij.

Figuur 1 – Fases pijplijn

- *Fase 1* betreft de planontwikkeling. Het kan hierbij gaan om de ontwikkeling van woningbouw (zowel koop als huur), van utiliteitsbouw of om een gemengd project.⁸
- In *fase 2* is er een aanvraag voor een omgevingsvergunning ingediend, maar de vergunning is nog niet verleend. In deze fase vindt veelal de aanvraag voor een aardgas- en elektriciteitsaansluiting door de ontwikkelaar bij de netbeheerder plaats.
- In *fase 3* is de verkoop van de woningen / het project gestart. Een deel van de woningen / gebouwen is verkocht.
- In *fase 4* zijn voldoende woningen / gebouwen verkocht om te kunnen beginnen met de bouw. De bouw kan van start, maar er is nog niet daadwerkelijk gestart. In deze fase vindt veelal de aanleg van het netwerk plaats.
- In *fase 5* is de eerste schop in de grond gegaan.

⁸ Als het gaat om sloop-nieuwbouw van sociale huurwoningen, vinden in deze fase de gesprekken plaats met de huidige huurders, onder andere over terugkeer in de nieuwe woningen en de hoogte van de huur.

Akkoord Nieuwbouw aardgasvrij

Overwegingen

- Overwegende dat in het belang van een effectieve aanpak van klimaatverandering de verduurzaming van de gebouwde omgeving essentieel is.
- Benadrukkend dat het Klimaatakkoord van Parijs en het uitfaseren van Gronings aardgas betekent dat het gebruik van aardgas in de gebouwde omgeving op termijn eindig is.
- Beseffende dat ongeacht de huidige CO₂-intensiteit van het energiesysteem, de omschakeling naar een aardgasvrij gebouwde omgeving bijdraagt aan CO₂-reductie.
- Overwegende dat de bouw van nieuwbouwwoningen / -projecten verschillende fases kent en voorbereiding tot en met bouw geruime tijd in beslag kan nemen.
- Overwegende dat verschillende woningtypen / gebouwen verschillende mogelijkheden hebben voor het alsnog aardgasvrij realiseren van de woning / het gebouw.
- Beseffende dat de stand van de woningmarkt zich geen significante vertraging in de bouw en oplevering van nieuwbouwwoningen kan veroorloven.
- Erkennende dat woningcorporaties, projectontwikkelaars en bouwers via het Lente-akkoord zich al langer inspannen voor energieneutrale nieuwbouw.
- Benadrukkende dat er op dit vlak reeds grote stappen zijn gezet zodat in de nabije toekomst bijna energieneutrale woningen de standaard zullen worden.
- Beseffende dat voor bouwplannen voorbij het definitief ontwerp vrijwel geen uniforme mogelijkheden zijn om de woningen / gebouwen alsnog aardgasvrij te maken, anders dan door maatwerk en intensief overleg tussen de betrokken partijen waarbij aanpassingen alleen binnen redelijke grenzen mogelijk zijn.
- Beseffende dat het aanpassen van een plan naar aardgasvrij gevolgen kan hebben voor de kosten, de prijs en de financiering.
- Zich realiserende dat het op korte termijn omzetten van plannen op aardgas naar plannen zonder aardgas inhoudt dat van de vijf beschikbare alternatieven er in het algemeen drie alternatieven beschikbaar zijn: (bestaande) warmtenetten, luchtwarmtepompen en bodemwarmtepompen. Twee van die alternatieven gaan uit van all electric, namelijk de luchtwarmtepomp en de bodemwarmtepomp. Voor appartementsgebouwen met een hybride of collectieve warmtepomp, die aardgas alleen als achtervang voor koude winterdagen gebruiken, bewerkstelligt het alternatief een elektriciteitspiek.
- Erkennende dat er een groeiend maatschappelijk bewustzijn bestaat over de eindigheid van aardgas, de noodzaak tot klimaatbeleid en de wenselijkheid van aardgasvrije nieuwbouw.
- Benadrukkend dat bestaande contractuele verplichtingen niet ongedaan gemaakt kunnen worden met dit akkoord.

Spreekt partijen met elkaar af:

Uitgangspunten

- Alle partijen steunen de omslag naar aardgasvrije nieuwbouw.
- Dit akkoord gaat uit van de inzet en bereidheid van individuele partijen om reeds in ontwikkeling zijnde of reeds vergunde projecten alsnog aardgasvrij te realiseren. Het akkoord is niet juridisch bindend en bevat intenties en suggesties voor alle partijen om elkaar te stimuleren tot aanpassing.
- Iedere partij heeft de mogelijkheid bij een andere betrokken partij aan te kloppen, als een of meerdere partijen de wens hebben tot het aardgasvrij realiseren van een nieuwbouwwoning of -project die gepland is met aardgas. De partijen spreken uit open te staan voor het gesprek over het alsnog aardgasvrij realiseren van in ontwikkeling zijnde gebouwen.
- De afspraken richten zich op alle fases van de pijplijn.

- Deze afspraken lopen tot eind 2021. De partijen werken toe naar het aardgasvrij realiseren van 75% van de totale nieuwbouw in de periode van 1 juli 2018 tot eind 2021. Alle partijen zetten zich in om dit percentage te overschrijden. De partijen gaan er vanuit dat de nieuwbouw vanaf 2022 (vrijwel) volledig aardgasvrij is. Indien dat niet het geval is, kan deze regeling met instemming van de betrokken partijen (onbeperkt) worden verlengd.

Afspraken per partij

Alle partijen

- De partijen stellen samen een communicatiedocument op waarin per doelgroep de wenselijkheid van het deelnemen aan deze regeling wordt belicht. De partijen brengen dit document via hun websites, nieuwsbrief, etc. onder de aandacht.
- De partijen communiceren actief naar hun eigen achterban om bij te dragen aan het zoveel mogelijk aardgasvrij realiseren van nieuwbouwprojecten.
- Bij specifieke nieuwbouwprojecten waarbij de proceskosten de grootste belemmering zijn, worden de proceskosten in kaart gebracht en treden de betrokken partijen erover in gesprek.
- Vooruitlopend op en totdat de borging van het gehele Klimaatakkoord van start gaat, bespreken de leden van de werkgroep Nieuwbouw van de sectortafel Gebouwde omgeving de voortgang en doeltreffendheid van dit akkoord. In oktober 2018 komt de werkgroep bijeen om de voortgang te bespreken.
- De partijen roepen de Alsnog Aardgasvrij Award (triple A) in het leven. Deze prijs wordt door de minister van BZK overhandigd aan de winnende partijen. Tijdens de bijeenkomst van de werkgroep in oktober 2018 zullen de criteria voor de triple A worden vastgesteld.

Aedes

- Aedes stimuleert corporaties die optreden als ontwikkelaar om met de gemeente in gesprek te gaan om het plan alsnog aardgasvrij te maken.
- Aedes adviseert corporaties om (in het geval van sloop-nieuwbouw) het aanpassen van het plan met de huurders te bespreken.
- Aedes adviseert corporaties om het aanpassen van het plan indien nodig met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw te bespreken.

Aedes, Bouwend Nederland, NEPROM en NVB-bouw

- Aedes, Bouwend Nederland, NEPROM en NVB-bouw zullen in het najaar van 2018 een handreiking voor hun mede praktijkprofessionals gereed hebben om aardgaswoningen / -projecten die niet meer omgeswitcht kunnen worden omdat ze al voorbij definitief ontwerp zijn, in de pijplijn (in de optiesfeer) aardgasvrij-ready te maken. Daarbij maken ze gebruik van de ervaringen die zijn opgedaan in het kader van het ZEN Lente-akkoord. In de handreiking zal worden gewezen op de noodzaak om in een vroeg stadium contact op te nemen met de netbeheerder.

Aedes, Bouwend Nederland, NEPROM, NVB-bouw NVM en VEH

- Aedes, Bouwend Nederland, NEPROM en NVB-bouw maken samen met de NVM en VEH een handreiking om aan bewoners inzichtelijk te maken wat het switchen (op korte termijn of na 15 jaar) technisch inhoudt. Deze is in het najaar van 2018 gereed. Onderdeel hiervan is een algemene berekening op basis van kengetallen.

Aedes, Bouwend Nederland, NEPROM, NVB-bouw, Netbeheer Nederland, Rijksoverheid, Stroomversnelling en Warmtebedrijven

- Aedes, Bouwend Nederland, NEPROM, NVB-bouw, Netbeheer Nederland, Stroomversnelling en Warmtebedrijven benaderen projectontwikkelaars, bouwbedrijven, netbeheerders en warmtebedrijven over het beschikbaar stellen van een pool van medewerkers voor het switchteam. Het switchteam ondersteunt partijen die plannen voor nieuwbouwprojecten willen

wijzigen om te kunnen switchen van aardgas naar een alternatieve vorm van warmtevoorziening. Het beheer van de pool en het selecteren en beschikbaar stellen van teams vindt plaats door RVO in opdracht van BZK. De bijdrage van BZK bestaat daarnaast uit het beschikbaar stellen van ruimtelijk ontwerpers op kosten van BZK. Loonkosten van de ingezette teamleden blijven bij hun werkgever. De inhurende partijen betalen gezamenlijk aan de werkgever een tegemoetkoming van €500 per dag per persoon (maximaal €7500).

Bouwend Nederland, NEPROM en NVB-bouw

- Als het alsnog aardgasvrij maken van een geheel project geen haalbare kaart is dan kan het nog wel goed mogelijk zijn dat individuele kopers extra stappen zetten om hun woningen aardgasvrij dan wel alvast zoveel mogelijk aardgasvrij-ready te maken waardoor een overstap in de toekomst naar aardgasvrij veel makkelijker gerealiseerd kan worden.
- Bouwend Nederland, NEPROM en NVB-bouw stimuleren hun leden om kopers meer/minderwerk-pakketten ten behoeve van het alsnog aardgasvrij of aardgasvrij-ready maken, ook van reeds verkochte woningen, aan te bieden.

Milieudefensie, Greenpeace, Natuur & Milieu, Natuur & Milieufederaties en Netbeheer Nederland

- Partijen lanceren een website of sluiten aan bij een bestaande website zodat individuele partijen (projectontwikkelaars, bouwprojecten, makelaars, kopers, gemeenten) zich kunnen aanmelden als supporter van aardgasvrij, zodat partijen elkaar makkelijker kunnen vinden en samen op kunnen trekken.

Nederlandse Vereniging van Banken

- De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) vindt het belangrijk dat (aspirant-)kopers goed geïnformeerd worden over de mogelijkheden om hun (toekomstige) woning aardgasvrij te maken, ook als de beoogde woning met een aansluiting op het gasnet wordt opgeleverd. De NVB zal deze doelgroep zo goed mogelijk informeren over de mogelijkheden waarop de kosten van het aardgasvrij kunnen worden gefinancierd, zodat voor elke situatie de best passende oplossing gevonden wordt.

Nationaal Energiebesparingsfonds en Rijksoverheid

- Kopers van een nieuwbouwwoning hebben wellicht een aanvullende financieringsbehoefte voor het alsnog aardgasvrij maken van hun woning. Uit gesprekken tussen de Rijksoverheid en de NVB is gebleken dat dit operationeel uitdagend is en tot een aantal praktische bezwaren leidt, die een dergelijke financiering duur maakt voor de kopers. Ter oplossing hiervan is bedacht het bestaande Nationaal Energiebesparingsfonds de lening te laten verstrekken. Het NEF is hiertoe in principe graag bereid (vooral nog tot een bedrag van € 10 miljoen). Door de lening centraal aan te bieden kunnen de kosten van de lening beperkt worden. Voor de kopers wordt hiermee een praktisch alternatief geboden.
- De Nederlandse Vereniging van Banken is bereid een gesprek te faciliteren tussen het Nationaal Energiebesparingsfonds, de Rijksoverheid en die leden van de NVB die bereid zijn een eventuele extra bijdrage aan het Nationaal Energiebesparingsfonds te leveren om deze leningen mogelijk te maken.
- De NVB, het NEF en de Rijksoverheid spreken af om voor 1 augustus a.s. duidelijk te krijgen of aan alle randvoorwaarden voor het aanbieden van een dergelijke lening voldaan kan worden. Partijen zijn hierover optimistisch, maar hebben nog wat tijd nodig voor de formele uitwerking.
- De Rijksoverheid zal, ingeval partijen overeenstemming bereiken over een uitvoerbare lening, dit mogelijk maken door uiterlijk 1 augustus 2018 de huidige subsidiebeschikking uit te breiden naar nieuwbouw, zodat het Nationaal Energiebesparingsfonds de genoemde lening aan kan bieden per 1 september 2018.

Nederlandse Vereniging van Makelaars

- NVM stimuleert makelaars om actief en objectief te communiceren naar kopers over de (maatschappelijke) meerwaarde van een aardgasvrije woning.
- NVM brengt de extra leencapaciteit van een nul-op-de-meter woning onder de aandacht bij makelaars en kopers.
- NVM stimuleert makelaars om op basis van een algemene berekening op basis van kengetallen de investering van later naar aardgasvrij en kosten-baten van nu aardgasvrij inzichtelijk te maken.
- De NVM ondersteunt makelaars bij bovenstaande punten.

NEPROM en NVB-bouw

- NEPROM en NVB-bouw stimuleren ontwikkelaars om met gemeenten in gesprek te gaan over de gemeentelijke ambities met betrekking tot aardgasvrij.
- NEPROM en NVB-bouw stimuleren ontwikkelaars om bij netbeheerders te informeren of het aanleggen van een alternatieve energievoorziening zonder bouwvertraging mogelijk is.
- NEPROM en NVB-bouw stimuleren ontwikkelaars om de algemene berekening op basis van kengetallen specifiek in te vullen voor specifieke projecten om zo de investering van later naar aardgasvrij en kosten-baten van nu aardgasvrij inzichtelijk te maken.

Netbeheer Nederland

- Netbeheer Nederland ontwikkelt met de netbeheerders een methode om snel antwoord te geven op vragen van ontwikkelaars of gemeenten over de mogelijkheid vwb infrastructuur om (op korte termijn) projecten te realiseren en tot wanneer wijzigingen aan de infrastructuur mogelijk zijn.
- Netbeheer Nederland adviseert netbeheerders om actief te communiceren naar partijen die een offerte aanvragen over de ambities en mogelijkheden omtrent het aardgasvrij realiseren van nieuwbouw.
- Netbeheer Nederland komt met een uniforme regeling met daarin in ieder geval:
 - uitgangspunten om de aanpassingen met gesloten beurs uit te voeren. En om eventueel vooruitbetaalde kosten voor netaansluiting, die niet wordt uitgevoerd, terug te betalen;
 - uitgangspunten voor netbeheerders om de overeenkomst voor het realiseren van een aardgasvoorziening kosteloos aan te passen;
 - een voorstel voor een ontbindende voorwaarde in nieuwe contracten, die de mogelijkheid geeft het contract kosteloos te ontbinden.
- Netbeheer Nederland maakt inzichtelijk wat de kosten zijn als een nieuwbouwwoning / -project met aardgas over 15 jaar alsnog van het aardgas afgaat.
- De netbeheerder past de overeenkomst voor het realiseren van een aardgasvoorziening kosteloos aan mits het elektriciteitsnet uiterlijk met de geplande oplevering van de woning geschikt is voor all electric.

Rijksoverheid

- Het Rijk geeft vooruitlopend op dit akkoord duidelijkheid en communiceert breed over de op handen staande wet met de gevolgen voor ontwikkelaars, bouwers en bewoners.⁹
- Het Rijk onderzoekt of (en indien nodig: hoe) de Gaswet moet worden aangepast om te voorkomen dat gebouweigenaren later alsnog een beroep kunnen doen op een aardgasaansluiting.
- Het Rijk onderzoekt de mogelijkheid voor particulieren die hun nieuwbouwwoning al gekocht en gefinancierd hadden maar hem alsnog aardgasvrij willen laten maken om hun extra kosten via een goedkope lening van het Nationaal Energiebespaarfonds te financieren.
- De minister van BZK reikt de Alsnog Aardgasvrij Award (triple A) uit. De rijksoverheid besteedt in haar communicatie aandacht aan de triple A en de partijen die de triple A (hebben) ontvangen.

⁹ Zie:

https://www.rvo.nl/sites/default/files/2018/05/Factsheet%20Gasaansluitplicht%20Amendement%20Jetten_BZKenEZK.pdf

- RVO beheert de pool van medewerkers die beschikbaar zijn voor het switchteam.
- Het Rijk biedt de mogelijkheid voor deelname van ruimtelijk ontwerpers aan de switchteams, zij kunnen verschillende oplossingsrichtingen inzichtelijk maken door uitvoeren van korte ontwerpende analyses, in samenwerking met de andere experts in het team.
- RVO zorgt voor kennisdeling via de website op basis van ervaringen die de switchteams opdoen. RVO zorgt voor basisinformatie in de vorm van factsheets met o.a. belangrijke beslisriteria, valkuilen e.d.
- Voor het overleg van de werkgroep Nieuwbouw in oktober 2018 over de voortgang en doeltreffendheid van dit akkoord verzorgt het Rijk cijfers, die de voortgang inzichtelijk maken.

Vereniging Eigen Huis

- VEH is een ledenorganisatie. VEH zal haar leden informeren en adviseren over aardgasvrije nieuwbouw. Daarnaast kunnen de juristen en bouwkundigen van VEH leden bijstaan met bijvoorbeeld contractbeoordelingen, een visuele controle tijdens de opleverkeuring en bemiddelen en zo nodig procederen in het geval van een geschil met de bouwer/projectontwikkelaar. Als VEH meerdere signalen krijgt van leden over zaken die misgaan dan kan dat leiden tot actie in het kader van belangenbehartiging.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

- VNG stimuleert gemeenten om in gesprek te gaan met ontwikkelaars om plannen alsnog aardgasvrij te maken.
- VNG ondersteunt gemeenten in de communicatie richting kopers en huurders van nieuwbouwwoningen in ontwikkeling, en bouwers en ontwikkelaars van projecten in de gemeente over de gemeentelijke ambities t.a.v. een aardgasvrije gebouwde omgeving en over het alsnog aardgasvrij realiseren van nieuwbouw in de pijplijn.
- VNG adviseert gemeenten om - indien een aanvraag voor een omgevingsvergunning is ingediend, maar de vergunning is nog niet verleend - slechts eenmaal leges in rekening te brengen indien de vergunning aangepast moet worden binnen de mogelijkheden die de gemeente daarvoor heeft. Zo nodig ondersteunt VNG de gemeente bij het aanpassen van de legesverordening.
- VNG stimuleert gemeenten om - indien de vergunning al is verleend en het plan wordt aangepast naar aardgasvrij - geen leges in rekening te brengen voor de eventuele aanpassing van de vergunning binnen de mogelijkheden die de gemeente daarvoor heeft. Zo nodig ondersteunt VNG de gemeente bij het aanpassen van de legesverordening.
- VNG informeert gemeenten hoe zij - zonder dat zij tot schorsing of opschorting over hoeft te gaan - de vaart in het proces kunnen houden wanneer in gesprek wordt gegaan over het aanpassen van het plan naar aardgasvrij nadat een aanvraag voor een omgevingsvergunning is ingediend.
- VNG informeert gemeenten hoe zij kunnen zorgen voor een centraal aanspreekpunt om het proces van projecten in het kader van deze regeling te stroomlijnen en waar partijen terecht kunnen met vragen en hulp rondom vergunningverlening.
- VNG informeert gemeenten hoe zij eventuele lokale subsidie-instrumenten kunnen inzetten, specifiek relevant voor woningen die reeds zijn verkocht. Vanwege het versnipperde bezit zijn woningen in die fase immers lastig alsnog aardgasvrij te realiseren.
- VNG informeert gemeenten hoe zij de ruimtelijke inpassing kunnen faciliteren ten behoeve van bijvoorbeeld de verzwaring van het elektriciteitsnet, dan wel uitbreiding of aanleg van een warmtenet en de procedures voor aanvraag daarvan.
- VNG informeert gemeenten hoe gebieden, conform artikel 10, lid 7b van de Gaswet, kunnen worden aangewezen zodat de gebouweigenaren van nieuwbouw welke aardgasvrij wordt gerealiseerd, later niet alsnog een beroep kunnen doen op een aardgasaansluiting.
- VNG wijst gemeenten op de mogelijkheid om in het legesbeleid gunstiger leges toe te passen voor plannen die alsnog aardgasvrij worden gemaakt, bijvoorbeeld met 'groene leges'.
- VNG ontwikkelt uiterlijk per 1 juli 2018 een eerste versie van een handreiking voor gemeenten over alle bovengenoemde punten.

Warmtebedrijven: Stadsverwarming Purmerend, Eneco, Nuon, Ennatuurlijk en HVC

- Indien wordt aangesloten op een warmtenet zal de eenmalige (project-afhankelijke) aansluitbijdrage onderwerp zijn van overleg tussen ontwikkelaars en warmtebedrijven, gericht op een evenwichtige spreiding van kosten. In geval van inbreiding of direct aansluitende kleine uitbreidingen wordt zo veel mogelijk aangesloten bij eerder in rekening gebrachte aansluitbijdragen.

Aedes

Marnix Norder

Energie Nederland

Evert den Boer

Nationaal Energiebesparingsfonds

Ernst Jan Boers

**Nederlandse Vereniging van Makelaars en
Taxateurs in onroerende goederen NVM**

Ger Jaarsma

NEPRM

Jan Fokkema

**Rijksoverheid
ministerie van BZK**

Chris Kuijpers

Vereniging Eigen Huis

Cindy van de Velde

**Warmtebedrijven:
Stadsverwarming Purmerend, Eneco, Nuon,
Ennatuurlijk en HVC**

Gijs de Man

Bouwend Nederland

Fries Heinis

**Milieudefensie
mede namens Greenpeace, Natuur & Milieu
en Natuur & Milieufederaties**

Evert Hassink

Nederlandse Vereniging van Banken

Eelco Dubbeling

Netbeheer Nederland

Ingrid Thijssen

**NVB Vereniging voor ontwikkelaars en
bouwondernemers**

Piet Adema

Stroomversnelling

Loen van Dijke

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Jantine Krijens